

■ Kleiszner Máté, a szudétanémet származású Chotek-tisztartó 1903-ban (Köztelek, 1903)

tak létre. Nevéhez fűződik az első, jól jövedelmező komlótelepek létrehozása (1857). Érdeimei elismerésül 1863-ban az összes Chotekgazdaság intéző tisztartója lett, működése idején alakították belterjessé az uradalom gazdálkodását. Ő volt az első, aki cseh- és bajorországi tanulmányút után a karós helyett a dróttrendszerrel vezette be a komlótermelésben. Az uradalomban 1864-től a kendertermesztést is felkarolták, a következő évben felépített uradalmi kendergyár sokaknak biztosított munkalehetőséget. 1883–1884-ben a belvizeket lecsapva újabb nagy területeket

hajtottak gazdasági művelés alá. 1888-ban az ő felügyelete alatt kezdett működni az első rizstelep – ennek eredményeiről már fia is tudósított.⁷ Emberi vonásait ecsetelve az évfordulós megemlékezés kiemelte, hogy „bár idegenből származott hozzánk, a hazának mindig hű polgára és jó hazafi, ki gyermekeiből jó magyarokat, a társadalom hasznos tagjait nevelte. Három fia közül egyik fővárosi főreáliskolai tanár, a másik Károlyi Sándor gróf Szatmár megyei birtokainak intéző tisztartója, a harmadik pedig ügyvéd.”

Kleiszner Máté kétszer nősült meg, összesen hét gyermeke születéséről van adatunk.⁸ Első felesége Zelenka Terézia volt, akinek származása, családi háttere nem ismert. Máté 1847–1850 között – 19–22 évesen – élt a futaki uradalomban, Terézia 1832 körül született, tehát ekkor 15–18 éves lehetett, a futaki házassági anyakönyvben nincs nyoma a házasságuknak. Inkább valószínű, hogy Csehországba visszatérése után odavalósi lányt vett el az ifjú.⁹ Három gyermekük ismert, Vilma (1855–1925), Rudolf/Rezső (1857–1939) és Terézia (1859).

Vilma adatait a Kunkel Imrével (1846–1895) 1873. május 27-én Újfutakon kötött házasságának anyakönyvi bejegyzése tartalmazza, eszerint 1855. december 24-én Welisch (Velíš, Csehország) településen született.¹⁰ A vőlegény a Vas megyei Felsőszilvággyról származott, ekkor Alpáron élt, a menyasszony pedig Ottóhofban lakott, mindkét pusztát a futaki uradalomhoz tartozott. Egy gyermekük ismert, Krisztina (1874–1948), aki Alpáron született, Szalay Józsefhez ment feleségül (1893), Vilma Ilona Etelka nevű lányuk 1897-ben született. Vilma harmincévi özvegyiség

7 KLEISZNER KÁROLY: Rizstermelési kísérletek. *Köztelek*, 3. (1893) 17:309–310. (márc. 1.).

8 Az életrajzi adatok jelentős része a Family Search (FS, www.familysearch.org) oldalán elérhető egyházi és állami anyakönyvek, továbbá gyászjelentések anyagában lelhető fel. A folyóiratban követett eddigi gyakorlattól eltérően az egyes képek pontos elérési útvonalát nem adom meg, mert azok úgyis csak addig értékesek, amíg az adatbázis elérhető. Ehelyett az FS családfái között a Kleiszner család teljes családfáját elkészítettem, és az egyes személyekhez minden FS-forrást hozzacsatoltam (ezek azok az elérési útvonalak, amiket most elhagyok e cikkben). Az FS adatbázisába belépve a Keresés/Feljegyzések menüpontban Kleiszner Máté nevére keresve a feljövő találatoknál a családfa is elérhető. A rendszer adottságai miatt a családfa tovább bővíthető.

9 A Family Search adatbázisában felvidéki és csehországi születésű Zelenka Terézia is szerepel 1831–1833 között, délvidéki személyt nem találtam.

10 Az FS-ben található anyakönyvi felvétel rossz minőségű. Ezúton mondok köszönetet dr. Lakatos Andor levéltárvezető úrnak (Kalocsai Érseki Levéltár), aki kérésemre az anyakönyv jobb minőségű képét is megküldte.

■ Kleiszner Máté családja körében 1903 körül. Balról jobbra: Gusztáv (1868), Schmidt Ilona, Edit (1901); Károly (1891), Károly Zsigmond (1864), Zoltán (1898), Gangel Gizella, László (1897), Gyula (1894); Kunkel Krisztina, Szalay Vilma (1897), Szalay József; Kleiszner Máté, Drasnyáky Etelka; Vilma (1855); Irén (1893), Jolán (1894), Krisztina (1891), Imre (1896), Müller Anna, Vilma (1885), Rezső (1857), Margit Emerika (1887), Hedvig (1889). A három fényképből összeállított és festményé retusált, 60x80 cm-es kép a Futaky család tulajdona

(piemia) kapott és aznap meghalt. Mindkettőjüket az újfutaki temetőben helyezték nyugalomra két nappal később.

Kleiszner Máté pár év múlva, 1863-ban újránősült, Drasnyáky János és Malonyay Ágnes Adelhaid (Etelka) nevű, 21 éves lányát (1841–1934) vette el. Ebben a házasságban négy gyermek született: Károly Zsigmond (1864–1936), Gusztáv Sándor (1868–1942), Gyula (*1870), Mária Adél, másképpen Irma (1873–1901).¹⁴ A család előbb Irmován, majd 1873-ban már Ottóhofban lakott, ezek a puszták is a futaki uradalom részei voltak. A gyermekek keresztszülei Kleiszner Mihály és felesége, Heinzl Antonia voltak, a vérrokonsági kapcsolat nem ismert.

Károly Zsigmond Pécsen a főreáltanodában

végezte középiskolai tanulmányait, 1885-ben Mosonmagyaróváron szerzett gazdasz képepítést, majd hazatért és a futaki uradalomban – apja mellett – uradalmi intéző volt. Később gazdatiszt, 1897-től a földművelésügyi miniszter újvidéki gazdasági tudósítója lett, a századelőn Szatmár megyében (Mezőterem) tisztartó, aztán visszatért szülőhelyére és a Chotek-uradalomban dolgozott ismét, jószágigazgatóként. Felesége Gangel Gizella (1870–1957) volt, házasságukban hat gyermek született: Mária (*†1890), Károly Alajos (1891–1973; ∞Molnár Klára), Gizella Mária Etel (*1893), Gyula Máté Ágoston (1894–1914), László (1897–1955; ∞Kleiszner Irén Olga) és Zoltán (1898–1973; ∞Lukáts Margit Klára). A család előbb Henrikán, majd Újfutakon

¹⁴ Irmát 1897-ben Ottómajorban jegyezte el Kugler Béla járeki segédjegyző, a házasságra vonatkozó további adatot nem talál- tam, így Irma életrajzi adatait sem pontosíthattam. Házasság. *Budapesti Hírlap*, 17. (1897) 359:8. (dec. 28.). A futaki régi temetőben található családi sírhelyen szerepel Irma születési és halálozási éve, ennek alapján a korábban két külön személynek vélt Mária Adélt és Irmát egy személyként adom meg, bár nem világos a névcsere oka.

lakott, a keresztszülők Kleiszner Ágoston és Kleiszner Irma voltak, előbbi vérrokonsági kapcsolata nem ismert. 1934-ben Károly, László és Zoltán a családnévüket a szülőhelyükre utalással Futakyra változtatták.¹⁵ Gusztáv a középiskolai tanulmányait Kalocsán végezte, majd a budapesti tudományegyetemen jogot hallgatott. Később Újvidéken ügyvédként dolgozott, majd a világháború után Budapestre költözött és ott folytatta hivatását. Schmidt Ilona Saroltát (*1876) vette feleségül, egy gyermekük volt, Edit Mária Anna (*1901).

Kleiszner Máté 1916. február 5-én hunyt el, a családi sírboltba temették el Újfutakon.¹⁶ Özvegye 98 évesen 1934-ben halt meg Alagon, vagyis a fia által létrehozott új családi fészeken.¹⁷

Futaky Károly (1891–1973)

A Kleiszner család fiai többnyire természettudományos érdeklődésűek voltak és ennek megfelelő hivatást vá-

■ A Kleiszner család sírja a futaki régi német temetőben (Avis Genealogy Facebook-oldala)

■ A Kleiszner család sírköve az alagi temetőben (Lőrincz Róbert felvétele)

lasztottak. Rezső – mai szóval élve – matematikatanár, féltestvére, Károly Zsigmond gazdasz volt, gyermekei mérnöknek tanultak. A legidősebb gyermeke, Károly a középiskolai tanulmányait Kalocsán az érseki főgimnáziumban kezdte, majd a zombori gimnáziumban végzett 1908-ban, 1909–1910-ben egyéves önkéntes katonai szolgálatot teljesített, majd 1910-ben Selmecbányán kezdte erdőmérnöki tanulmányait. 1912–1914 között, majd a háborús szolgálati éveket követően – 1914 augusztusától 1915 júniusáig teljesített frontszolgálatot, utána 1922 áprilisáig orosz hadifogságban volt – 1922–1924 között a szászországi Tharandt erdészeti akadémiáján tanult. Az 1924 nyarán megszerzett oklevelét 1925-ben honosíttatta.¹⁸

1924. december 6. és 1926. január 4. között a III. kataszteri helyszínelési felügyelőség díjnokként alkalmazták, az ünnepélyes fogadalmat december 20-án tette le. 1928-ban mérnöki szakvizsgát tett.

1926. január 4-től – ekkor

15 Névmagyarosítások. *Pesti Hírlap*, 56. (1934) 171:12. (júl. 31.).

16 Máté pontos halálozási idejére vonatkozó adatot nem találtam, a fellelt adatok szerint valamikor 1913 és 1921 között hunyt el. 1913 végén a Minisztertanács a földművelésügyi miniszter javaslatára hozzájárult ahhoz, hogy Kleiszner Máté nyugalmazott uradalmi tisztartó részére a Ferenc József-rend lovagkeresztjének adományozását javasolják. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (= MNL OL), K 27 Miniszterelnökségi Levéltár, Miniszterelnökség, Minisztertanács jegyzőkönyvek, 1913. december 5. 25. napirendi pont. 1921-ben Alagon lakó özvegyként említi feleségét egy meghatalmazás: Budapest Főváros Levéltára (= BFL), VII.176.a. A jogszolgáltatás területi szervei, Stamberger Ferenc közjegyző iratai, Okiratok, 1921-1185. A pontos halálozási adatot a Futaky családtagok tulajdonában levő, nekem utóbb megküldött gyászjelentése tartalmazza.

17 Halálozás. *Nemzeti Ujság*, 16. (1934) 234:8. (okt. 17.); Elhunytak. *Dunántúl*, 24. (1934) 235:2. (okt. 18.).

18 LEIPOLD ÁRPÁD: Zöld peregrinációban. *Erdészettörténeti Közlemények*, 76. (2008) 48. MNL OL, K 267 Pénzügyminisztériumi Levéltár, Pénzügyminisztérium, Szolgálati és minősítési táblázatok (= K 267), Kleiszner Károly és Futaky Károly.

tette le a hivatali esküjét is – ideiglenes segédmérnöké neveztek ki a X/3. fizetési osztályban a budapesti 9. földmérési felügyelőségénél, mindig itt szolgált. Egy év múlva véglegesítették, 1929. július 1-jétől a X/2. fizetési osztályba léptették elő, 1934 nyarán mérnöki címet és jelleget nyert, majd 1935. július 1-jétől ténylegesen mérnök lett (IX. fizetési osztály). 1941. január elsejétől főmérnöki címet és jelleget nyert, június 30-tól tényleges főmérnök, 1943. december 31-étől pedig műszaki tanácsos címet és jelleget kapott. 1926 és 1946 között 19 alkalommal minősítették, legtöbbször a legjobb értékeléssel, olyan megjegyzésekkel, hogy „igen szorgalmas, komoly, lelkiismeretes, ügyes tisztviselő”, vagy „soronkívüli kinevezésre méltó, kiváló szorgalmú, megbízható, elsőrendű tisztviselő, nagyon szépen dolgozik”, bár máskor „intézkedések feleknél megtételénél bátor-talan” volt a külön értékelése. A vecsési repülőtéri munkájáért a Kereskedelemügyi Minisztérium dicséretben részesítette 1939-ben. 1973-ban hunyt el.

Futaky Zoltán (1898–1973)

Kleiszner Máté második házasságában született legidősebb gyermeke, Károly Zsigmond legkisebb fia, Zoltán 1898. október 3-án született a Futakhoz tartozó Henrikapusztán.¹⁹ 1908-tól 1911-ig a kalocsai érseki főgimnáziumban végezte el a középiskola első négy osztályát, mert ide jártak ekkor bátyjai, Gyula és László is, két-három osztállyal feljebb.²⁰ 1911-től Gyula, majd a következő évtől két öccse is átkerült a zombori állami gimnáziumba, ahol a legidősebb testvér, Károly fejezte be tanulmányait 1908-ban.²¹

Zoltán 1916. május 20-án leérettségizett, majd még abban a hónapban besorozták a 2. honvéd táborigazgató ezredhez. 1917 februárjától 1918 októberéig állandó harctéri szolgálatot teljesített az m. kir. 51. honvéd nehéztüzér ezrednél, 1919. január 13-án szerelt le tartalékos hadnagyként, összesen négy hadi kitüntetésben részesült. Hazatértekor családjához, Alagra költözött.

1922-ben a budapesti József Műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet. Tanulmányai befejeztével 1923. január 1-jétől február 15-ig az állami térképészeti intézetnél díjnokként dolgozott, majd a pénzügyminiszter a X. fizetési osztályba sorolva ideiglenes segédmérnöknek nevezte ki a budapesti m. kir. 22. földmérési felügyelőséghez, hivatalos esküjét február 15-én tette le.²² Ezt követően töretlenül alakult karrierje, folyamatosan emelkedett a szolgálati ranglétrán. Egy év múlva véglegesítették, 1926-ban a X/2., 1929-ben a X/1. fizetési osztályba sorolták. 1932. július 1-jétől előléptették mérnöké (IX/3. fizetési osztály), majd e minőségében 1934. május 15-től a Pénzügyminisztérium állami földmérési ügyosztályára (XIII/b) rendelték be. 1936 végétől a főmérnöki címet és jelleget adományozták neki, 1937. június 30-tól ténylegesen főmérnök lett a VIII/3. fizetési osztályban. 1939. július 1-jétől elnyerte a műszaki tanácsos címet és jelleget, majd 1941. január 1-jétől tényleges műszaki tanácsossá neveztek ki (VII. fizetési osztály). Július 1-jétől műszaki főtanácsos címet és jelleget kapott, és a Pénzügyminisztérium kataszteri (akkor már IX.b) ügyosztályáról átkerült a 22. földmérési felügyelőség élére, hivatalfőnök lett. 1942. január 1-jétől tényleges műszaki főtanácsos (VI. fizetési osztály), március 9-től pedig visszakerült a Pénzügyminisztéri-

19 Zoltán már az állami anyakönyvezés időszakában született, ezért róla anyakönyvi bejegyzést nem találtam. Személyi adatait is tartalmazza a szakmai életútjának állomásait részletesen rögzítő szolgálati lapja: MNL OL, K 267. Kleiszner Zoltán és Futaky Zoltán. Életrajzi összefoglalói: HAZAY ISTVÁN: Dr. Futaky Zoltán. *Geodézia és Kartográfia* (= GK), 25. (1973) 2:120–121.; *Magyar Életrajzi Lexikon* (1978–1991). Főszerk.: KENYERES ÁGNES. Bp., 1994. 227.; SZÉKELY DOMONKOS: 100 éve született dr. Futaky Zoltán. *GK*, 51. (1999) 1:30–31.

20 *A Jézus-társasági kalocsai érseki főgimnázium értesítője az 1909–1910. iskolai évről*. Kalocsa, 1910. 116. továbbá a következő két évi értesítőben, 154., 113.

21 *A zombori m. kir. állami főgimnázium XL–XLV. értesítője*. Összeáll.: RÁCZ SOMA / MAJOR KÁROLY. Zombor, 1912–1916.

22 Személyi hírek. Kinevezések. *Pénzügyi Közlöny*, 50. (1923) 7:386. (márc. 10.). Kleiszner itteni szolgálata idején szinte végig Győri Ottmár volt a felügyelőség vezetője, aki ugyancsak színes életrajzot mondhat magáénak: BALATON PETRA: A Pénzügyminisztérium szolgálatában. Győri Ottmár (1867–1946) emlékezete. *Catastrum*, 4. (2017) 1:25–39.

um állami földmérési ügyosztályára. 1942 tavaszán a nemzetvédelmi keresztet adományozták neki, ennek hátrányos következményeit majd az ellene lefolytatott igazoló eljárásban szenvedte meg. 1942 végén miniszteri tanácsosi címet és jelleget kapott, 1945 áprilisában pedig megbízták az ügyosztály vezetésével.

1946-ban igazoló eljárás alá vonták – 1945 tavasza után másodszor –, és mint németbarát személyt állásvesztésre ítélték. Ebben nem kis szerepe volt annak, hogy korábbi főnöke Budapest ostroma idején vidékre menekült, ezért őrá bízták az ügyosztály vezetését. A háború végével a korábbi főnök visszatért és vissza akarta kapni a vezetői pozícióját, ezért – sajnos a mérnöktársai aktív tanúskodásával – ellene koholt vádak alapján indítottak igazoló eljárást, amelynek végén állásvesztésre ítélték, de ő fellebbezett, és az ügynek nem lett folytatása.²³ Miután állásába visszahelyezték, dr. Eszlár László az *Igaz Szó* hasábjain megismételte az igazoló eljárásban hangoztatott vádakat, sérelmezve az eljárás eredménytelenségét: „Azt hittük, hogy a B-listázó bizottságokat azért állították fel, hogy a közhivatalokból kisöpörjék a reakciót. A pénzügyminisztériumban lefolyt B-listázás azonban épp az ellenkezőjét bizonyítja. Nem hogy kisöpört volna, ellenkezőleg, besöpörte és vezetővé tette Kleiszner-Futaky Zoltán sváb miniszteri tanácsos urat, akitől azt hittük, hogy a magyar közigazgatás már végleg megszabadult.”²⁴

Szolgálati lapjának utolsó bejegyzései szerint miniszteri tanácsosként 1946. augusztus 31-én a 22. földmérési felügyelőséghez osztották be, majd – tartalmában közelebbről nem ismert – rendkívüli megbízatást kapott. A világháborút követően a Budapesti Geodéziai és Térképészeti Vállalatnál dolgozott, 1957-ben nyugállományba vonult, de nyugdíjának szüneteltetésével 1966-ig tovább dolgozott, sőt a vállalat műszaki tanácsadójaként nyugdíjas éveiben is szinte élete végéig aktív maradt.²⁵

Az ifjú mérnök folyamatosan képezte magát, és nyilván emiatt is munkáját főnökei legnagyobb meglepedésére végezte. A földmérésnél előírt szakvizsgát (1925) és a háromszögelői szakvizsgát (1928) kitűnően képesített minősítéssel tette le, utóbbi érdekében másfél évet a Háromszögelő Hivatalban dolgozott, majd 1929-ben a földmérői jogosítványt is megszerezte. 1941-ben műszaki doktori címet szerzett. Munkájának értékelésekor – 1924–1947 között összesen 13 alkalommal – mindig a legjobb minősítést kapta, eszerint felfogása gyors, ítélőtehetsége éles, szorgalma fáradhatatlan, előadása igen szabatos, szak-képzettsége alapos és terjedelmes, különösen a részletes felmérés, a tagosítási munkálatok, a nyilvántartás és a miniszteri fogalmazási teendők kérdéseiben. Vezetői még a megjegyzés rovatban is fontosnak tartották kiemelni, hogy igen szorgalmas, kiváló tisztviselő, soron

■ Futaky Zoltán (*Geodézia és Kartográfia*, 1973)

23 BFL, XXV.1.b. A jogszolgáltatás területi szervei, Budapesti Népbíróság iratai, Igazolásfellebbezési iratok, 1946–4061. Egykori főnöke aztán szép nekrológot írt róla, de életrajzának ez a momentuma nem kapott hangsúlyt. Futaky perének feldolgozását egy későbbi tanulmányban végzem el.

24 ESZLÁR LÁSZLÓ: Svábmentés a pénzügyminisztérium B-listázásánál. *Igaz Szó*, 2. (1946) 16:5. (aug. 9.).

25 Budapesti Műszaki Egyetem Levéltára, 5/a, 5/b Tanácsülések, 1972. május 29. 6. Különfélék. Az Építőmérnöki Kar előterjesztése vas-, gyémánt- és aranyoklevelek adományozása tárgyában, 4. (elérhető a Hungaricana Közgyűjteményi Portálon).

kívüli előléptetésre érdemes, illetve különleges kiküldetésekre kiválóan alkalmas (1933), kiváló képességű, nagy jövőjű (1937), minden tekintetben kiváló tisztviselő.

Kleiszner Zoltán 1924. április 26-án megnősült, felesége Lukáts József és Brodszky Margit gyermeke, Margit Klára Mária (1903–1992) volt, házasságukban egy gyermek, Éva született, leszármazottjai ma is élnek. A család 1936-ban még a Verpeléti úton, 1939-től adatolhatóan a Tas vezér út 18. szám alatti háromszobás lakásban élt, a szülők élete végéig bizonyosan.

Buda és Óbuda kataszteri felmérése

Kleiszner Zoltánt 1934 májusában a 22. földmérési felügyelőségtől szolgálatteljesítésre berendelték a Pénzügyminisztérium állami földmérési ügyosztályára, és ebben bizonyára nagy szerep jutott a róla alkotott vezetői elismeréseknek, köztük annak, hogy különleges kiküldetésekre kiválóan alkalmas.

Az ügyosztály vezetője, Szilágyi Béla miniszteri tanácsos az év végén arra utasította akkor már Futaky Zoltánt, hogy tanulmányozza Buda és Óbuda 1870–1875 között elvégzett részletes felmérését. Sajnos az utasítás pontos részletei, így a feladat pontos célja egyelőre nem ismertek, de fennmaradt a mérnök 1935. március 30-án kelt, sok mellékletes jelentése, amelyből az elvégzett munkáról képet alkothatunk. Jelentését április 2-án tudomásul vették, és mivel további intézkedésre nem volt szükség, az ügyiratot irattárba tették, emiatt valószínű, hogy a kitűzött célt maradéktalanul teljesítette.²⁶ Minden bizonnyal a főváros új felméréséhez kapcsolódóan érezték szükségét a történeti előzmények összefoglalásának, erre utal az előadás utolsó, összegző bekezdése is:

„Átérezve és látva azt a múltban bekövetkezett jótékony hatást, melyet a városfejlesztés és városrendezésre az 1870-es évek felmérései gyakoroltak, őszinte szívből kívánjuk, hogy a most folyamatba tett felmérés a városfejlődésnek egy újabb korszakát nyissa meg, a magyar mérnöktársadalom jó hírnevének messze idegenbe is kiható öregbítésére”.

A mérnök 1935. január 7. és március 22. között végezte el a kutatásait. Arra tekintettel, hogy „Buda főváros felmérését a »Fővárosi Közmunkák Tanácsa«, Óbuda felmérését pedig az időközben egyesített Budapest főváros kezdeményezésére és anyagi hozzájárulása mellett, a pénzügyminisztérium VII. ügyosztálya (akkori kataszter) végeztette el a háromszögelő hivattal, illetve az oda beosztott mérnökökkel” – írja jelentésében –, négy hivatal irattárában folytattak kutatásokat.

A Közmunkatanács irattárában az ügyosztályvezető kérésére az ottani hivatalnokok nézték át az iratokat, „de mindössze pár jelentéktelen ügyirat létezését tudták megállapítani”, innen értékes adatokat nem szerezhettek.

Budapest székesfőváros levéltárában öt napig kutatott személyesen.²⁷ Megtalálta a városméréshez kiadott részletes feltételek eredeti példányát, és a pénzügyminisztériumi ügyiratokhoz képest új információkat tartalmazó akták részletes kivonatát mellékelte a jelentéséhez. Az alább részletesen ismertetendő összefoglaló előadásában ugyan megemlítette, de az abból készült szerkesztett cikkben már nem jelent meg az irat fellelésének különleges módja: „Mint érdekességet említem meg, hogy ezeket az alapvető fontosságú részletes feltételeket hogyan és hol találtam meg. A Pénzügyminisztérium, Közmunkatanács, Háromszögelő Hivatal és a fővárosi levéltár irattáraiban másfél hónapon keresztül folytatott búvárkodásom

26 MNL OL, K 269. II-A-21-a-1935-43934. Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Pénzügyminisztériumi Levéltár, Pénzügyminisztérium, Általános iratok, Tárgyi alapon átrendezett iratok, Pénzügyi közigazgatás, Háromszögelési és kataszteri felmérési ügyek, A kataszteri ügyosztály iktatott iratai, Buda és Óbuda felmérése az 1870-es években.

27 Futaky a fővárosi levéltárban végzett kutatásával kapcsolatban fontosnak tartotta kiemelni: „Előadásom befejezése alkalmából, amidőn a mélyen tisztelt hallgatóságnak szíves türelmét megköszönöm, nem mulaszthatom el, hogy Kempelen Gusztáv műszaki főtanácsos úrnak, a főváros III. ügyosztálya vezetőjének ne mondjak köszönetet azért, hogy szíves közbenjárásával lehetővé tette a fővárosi levéltárban való kutatásokat. Teszem ezt annál is inkább, mert tudom, hogy az ott talált egyéb értékes adatok, de főképpen a városmérés részletes feltételeinek ismerete nélkül a tárgy feldolgozása nem lett volna teljes.”

alatt becslések szerint 37 000 akta tárgyát néztem át, azokból mintegy 700-at olvastam el, de ahol a részletes feltételek csatoltnak voltak jelezve, azt onnan kiemelték, hiszen elgondolható, mennyire szükség volt azokra a kivitelnél. A fővárosi levéltár betűsoros mutatóinak áttanulmányozása után már reménytelenül ütöttem fel a „V” betűt, talán városmérés név alatt talállok valamit. Semmi különös emótiót nem váltott ki belőlem, amikor olvastam: „városmérés Innsbruckban” és mégis, mit tud tenni a véletlen. 1894-ben mérték Innsbruck városát és átiratban kérték a fővárost, hogy tájékozás végett a városmérés szerződéseinek másolatát küldjék meg. Az összes eredeti jegyzőkönyvek, részletes feltételek itt voltak összegyűjtve lemásolás végett, ezért nem találtam meg azokat eredeti helyeiken. Ezeket a részletes feltételeket ismétlések elkerülése végett később fogom ismertetni.”

A legalaposabb kutatást a Pénzügyminisztérium irattárában folytatta. Átnézte az 1870–1876. évi iktatókönyveket és a tárgyra vonatkozó minden ügyiratot kiemelt és átnézett, azok jegyzékét és a legfontosabb ügyiratok rövid tartalmát a jelentéséhez mellékelte.

Átnézte továbbá a Háromszögmérési Számító Hivatal irattárának 1870 és 1876 közötti iratait, és a városmérésre vonatkozó 58 akta rövid tartalmát ugyancsak mellékelte. A kataszteri felmérés tulajdonában maradt felmérési munkarészeket a budapesti földmérési térképtárban nézte át, a fontos adatokról készített jegyzékét szintén mellékelte.

Az anyaggyűjtést követően Budára és Óbudára vonatkozóan is összeállította a munka- és költségkimutatásokat, majd elkészítette összefoglaló tanulmányát, amelyet 1935. március 22-én ismertetett a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Geodéziai Szakosztályának ülésén. „Befejezésül a munka vizsgálatát és a költségeket ismerteti és az egész gondos előadáson végig sűrűn illusztrálta képekkel az alaposan részletes ismertetést az előadó” – tudósítottak a felolvasásról.²⁸

Futaky az ügyiraton tett jelentéséhez 16 mellékletet csatolt:

„1. A felolvasás eredeti szövege mellékletekkel.

2. A pályázati hirdetemény eredeti szövege.

3. Buda háromszögelése alkalmából a városi tanács által kibocsájtott hirdetemény eredetiben.

4. A háromszögelés és felmérés részletes feltételeinek másolata.

5. A szintezés részletes feltételei.

6. A 4. és 5. alattiakra vonatkozó pótmegállapodás másolata.

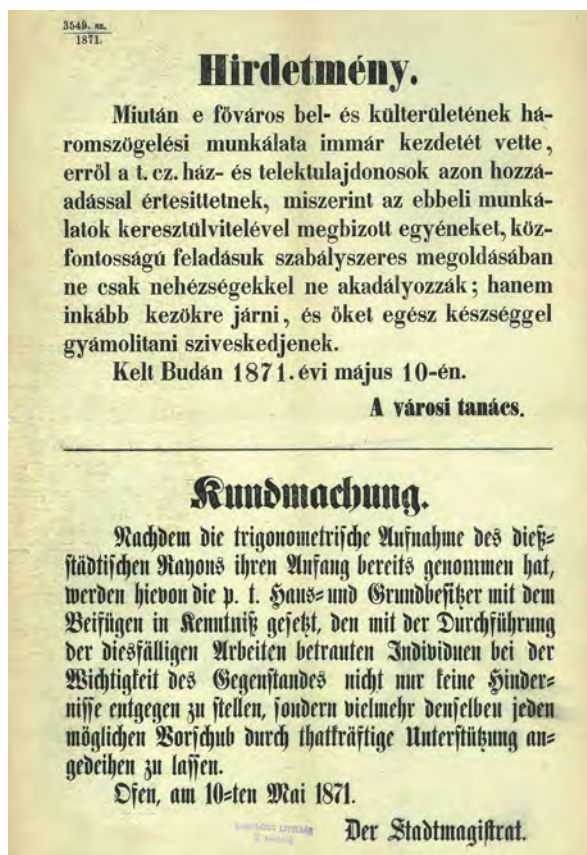
7. Óbuda felmérésére vonatkozó jegyzőkönyv másolata.

8. Buda munka- és költségkimutatása.

9. Óbuda munka- és költségkimutatása.

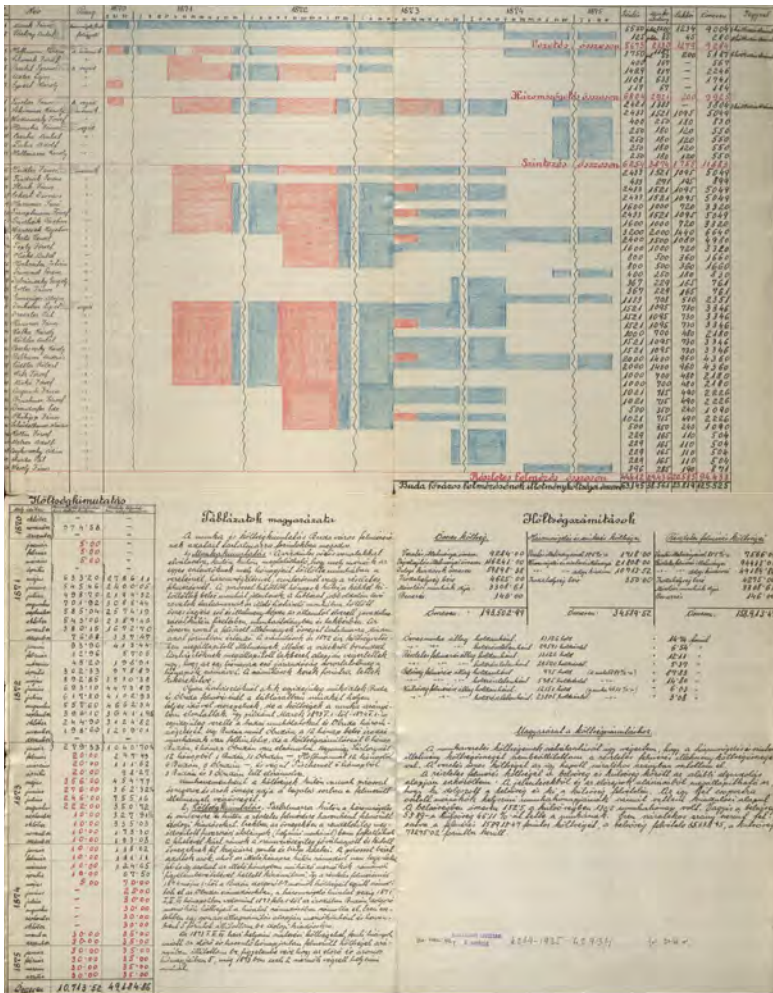
10. Kivonat a pénzügyminisztériumi tárgyeratokból.

11. Kivonat a háromszögelő hivatal és a főváros ügyirataiból.

■ A budai városi tanács kényelvű hirdeteménye Buda háromszögeléséről (Futaky Zoltán jelentésének 3. melléklete)

28 A Geodéziai Szakosztály 1935. évi március hó 22-i ülésének jegyzőkönyve. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, 69. (1935) 51–52: 359–360. (dec. 15.).

■ Futaky Zoltán: Buda munka- és költségkimutatása (Futaky Zoltán jelentésének 8. melléklete)

- 12. Jegyzetek az állami földmérési térképtárban őrzött munkarészekről.
- 13. Szelvényvázlat Buda határáról.
- 14. Szelvényvázlat Óbuda határáról.
- 15. Az ügyiratokból kiemelt és az ügyosztályban őrzött mellékletek (Antalfy ömértóságától átvéve), költség-összeállítások, utasítások, átvételi elismervények stb.
- 16. Előiratok jegyzéke.”

Az ügyirat mind a 16 mellékletet hiánytalanul tartalmazza, amely azért is nagy jelentőségű, mert a Pénzügyminisztérium iratanyagát részben a korszakban igen erős selejtezésnek vetették alá, részben pedig az 1970-es években végzett levéltárosi tárgyi átrendezés annak je-

lentős részét szinte kutathatatlanná tette.²⁹

A felolvasás szerkesztett és részben rövidített szövege megjelent a *Geodéziai Közlönyben*.³⁰ Az előadás – cikkből elhagyott – bevezetője szerint „Hazánk fővárosáról mind gyakrabban hallunk az elragadtatás hangján nyilatkozni, és amidőn ezeket a megnyilatkozásokat büszke megleléssel vesszük tudomásul, nem is gondolunk arra a technika minden ágát igénybe vevő nagy munkára, amely a fővárost naggyá, széppé és rendezetté tette. E szerves egészét képező munkából igen nagy szerep jut a geodétáknak is, hiszen egy város fejlődésének és rendezésének céltudatos irányítása el sem képzelhető megbízható és jó felmérés nélkül.

A technika és a városok rohamos fejlődése időnként szükségessé teszi az elavult és a kor igényeit már ki nem elégítő térképek helyett újak készítését. Most, amikor Budapest székesfőváros új felmérésének küszöbén állunk, és az ahhoz szükséges alapmunkálatok már a befejezéshez közelednek, nem lesz érdektelen tanulmány tárgyává tenni az ezt megelőző és még ma is használatban lévő 1870-es felmérést. Mielőtt ezt tennők, vessünk rövid visszpillantást a felmérést megelőző időkre.”

A kézirat is tartalmaz – talán utólagos – javításokat, valamint elsősorban stílusosan javítottak a megjelent cikk szövegén. A két település felmérésére vonatkozó munka- és költségszámításokat a megjelent cikk már nem tartalmazza, emiatt az erre vonatkozó képek sem jelentek meg benne.

A pályázati hirdetmény (2.) a *Budapesti*

29 A Pénzügyminisztérium elnöki iratairól l. REISZ T. CSABA: André Lajos tanulmányútjai a magyarországi földadóreform végrehajtásához. *Catastrum*, 7. (2020) 2:13–24.
30 FUTAKY, 1935.

Munkakimutató

Sz. szám	Név	Áll. helye	Áll. módja	1873				1874				Földt.	Földm.	Létsz.	Csoport	Megjeg.
				F	U	N	S	F	U	N	S					
1	Állami Város
2	Rácsváros
3	Víziváros
4	Újtelep
5	Krisztinaváros
6	Futak
7	Óbuda
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
Összesen	4.222.94	1.460.52	11.970.906													

Költségkimutató

Évesítés	Állami Város	Rácsváros	Víziváros	Újtelep	Krisztinaváros	Futak	Óbuda
1873	1.311.46	721.00	713.79	504.28	263.16	1.011.76	18.00
1874	1.000.00	1.000.00	1.000.00	1.000.00	1.000.00	1.000.00	1.000.00
1875	1.701.00	2.781.20	2.341.82	2.521.08	2.671.58	1.915.74	5.00
1876	1.431.29	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	5.00
1877	1.431.29	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	5.00
1878	1.431.29	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	5.00
1879	1.431.29	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	5.00
1880	1.431.29	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	1.950.41	5.00
Összesen	4.222.94	1.460.52	11.970.906				

Tablázatok magyarázata

A munka a költés kimutatásánál Öbuda felméréseinek adatait tartalmazza és az országok forrás, megjelölés útjának...

Költségszámítások

Összes költség	Felújítási költség	Építési költség	Építési felmérés költség
46.910.538	8.721.94	4.030.32	34.157.274

lata (4–6. melléklet) további példányokban

után azt különféle gyűjteményeknek ajándékozta.³³

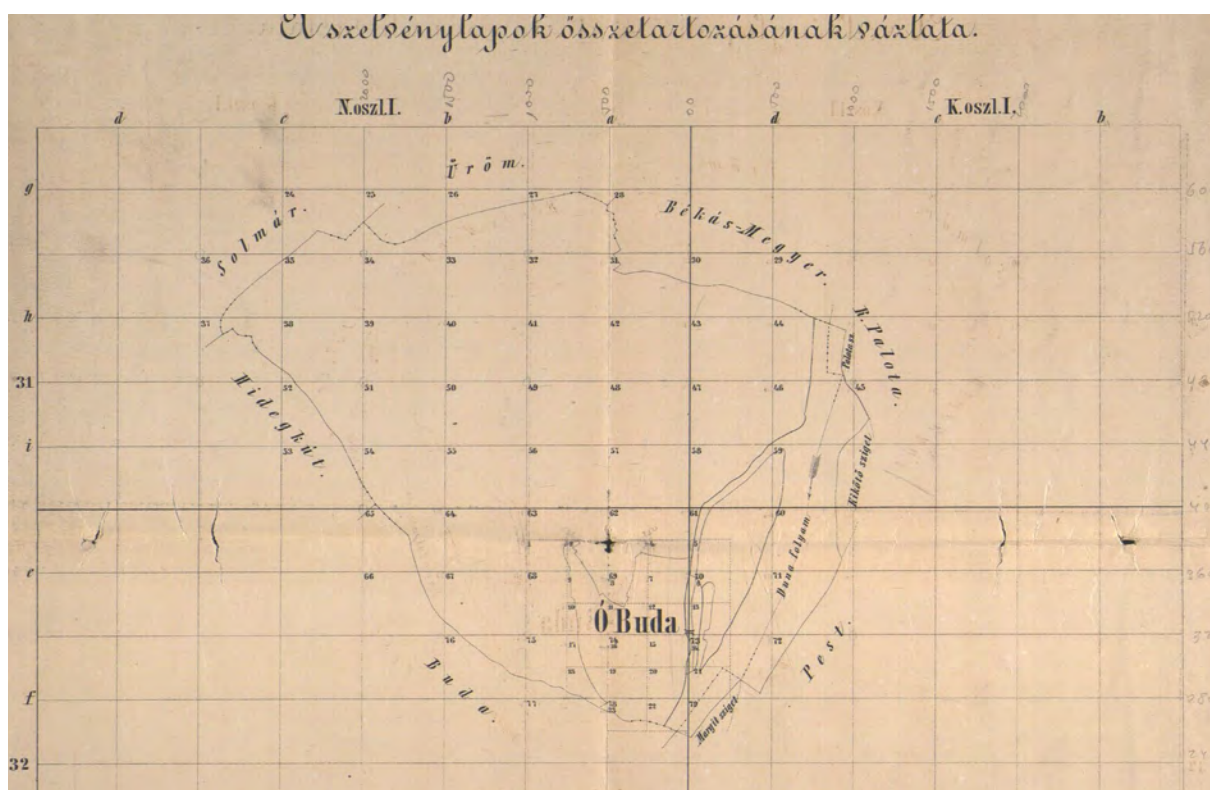
A felmérés költségei

Futaky az előadásának végén részletesen elmagyarázta, hogy Buda és Óbuda felméréseinek költségeit milyen módon számította ki. Mivel ez inkább kutatástechnikai összefoglaló volt és nem az eredmények ismertetése, a megjelent cikkből ez a szövegrész teljes terjedelmében kimaradt. Miután ez módszertanilag érdekes lehet, célszerű a vonatkozó részt teljes terjedelmében közreadni:

„Költségek (az összes költségszámítások részletesen megtalálhatók magyarázattal az iktatmány 8. és 9. alatti mellékleteiben). Kutatásaimnak legfáradságosabb része a költségstatisztika összeállítása volt. Első pillanatban

könnyűnek látszott a feladat, mert az összes pénzkiutalások a Pénzügyminisztériumon keresztül mentek, és az ügyosztály utasította a számvevőséget, hogy a kiadásokat külön rovaton, Buda felmérése címen utalványozza. A szükséges adatok birtokában felmentem a számvevőség illetékes csoportjához, hogy a dologi kiadások végösszegét kiírjam. Sajnos az ügyrend szabályai szerint az utalványozási ügyiratok csak 30 évig őrizendők meg, és a selejtezési határidő lejártá után azokat 1927-ben kiselejtezték.

Ezután a Pénzügyminisztérium könyvtárában áttanulmányoztam az 1870–1876. évi költségvetéseket és zárszámadásokat. Itt érdekes adatokat találtam, de csak 1872., 1873. és 1874. évekről. Azt, hogy ezek az adatok nem teljesek, kétségtelenül igazolta az, hogy a közmunkatanács által befizetett 54 010 Ft-ból csak 44 000

■ „Szelvényvázlat Óbuda határáról”, vagyis Óbuda kataszteri térképének áttekintő térképe, a szelvények illesztésével (Futaky Zoltán jelentésének 14. melléklete)

33 SCHMIDT ANIKÓ: Egy kivételes karrier: Antalfy Andor pályafutása. *Catastrum*, 4. (2017) 3:42–52.; SCHMIDT ANIKÓ: Antalfy Andor adományozásai. *Catastrum*, 4. (2017) 4:21–35.

volt bevételként elszámolva, jeléül annak, hogy az előző és későbbi évek adatai még hiányoznak.

Más lehetőség hiányában a vonatkozó évek iktatókönyvei alapján a pénzügyminisztérium irattárából kivettem az összes pénzutasványozó ügyiratokat, melyek minden hónapról külön-külön megadták Budára és Óbudára, részletes felmérésre, háromszögelésre és szintezésre egyaránt a dologi kiadások félkrajcárra pontos adatait.

A most elmondottak alapján megállapítottam, hogy Buda felmérésének háromszögeléséhez és szintezéséhez 10 713 Ft 52 krajcárt, a részletes felméréshez 49 184 Ft 86 krajcárt utalványoztunk dologi kiadások címén.

A működő mérnökök illetménykölségeit (fizetés, lakáspénz, munkaátalány) az akkori költségvetésből kivett illetményi adatok alapulvételeivel a munkában töltött hónapok arányában számítottam, és azok összege Budán 125 525 Ft-ot tett ki. Ezekhez az összegekhez hozzáadva az irodabéreket és egyéb beszerzési költségeket, Buda 13 126 holdat és 16 464 részletet magában foglaló határának felmérése 193 502 Ft és 99 krajcárba került, melyből a háromszögelésre és szintezésre 34 589 Ft 52 krajcár, a részletes felmérésre pedig 158 913 Ft 47 krajcár esik. Itt meg kell jegyezni, hogy a vizsgálat és állandósítás költségeit, valamint az üveglemezek beszerzési költségeit a közmunkatanács vállalta és erre a célra 20 000 Ft-ot szavazott meg. Hogy a tényleges kiadás mennyi volt, azt nem lehetett megállapítani.

Ugyanezen alapon a 4726 hold és 5800 részből álló Óbuda felmérése 46 910 Ft 53 és fél krajcárba került, melyből a háromszögelésre

8721,94 Ft, a szintezésre 4080,82 Ft és végül a részletes felmérésre 34 107 Ft és 77,5 kr esett. Ezekben az összegekben éppen úgy, mint Budánál, nincsenek benne a főváros által fizetett vizsgálati és állandósítási költségek, valamint az üveglemezek beszerzési költsége és az állományomdai sokszorosítási költségek. Ezekre Óbudán 19 365 Ft-ot szavaztak meg.

A költségátlagokat számítva, az összes munka költségátlagja holdanként Budán 14,74 Ft, Óbudán 9,93 Ft volt, holdrészletenként pedig Budán 6,54 Ft, Óbudán pedig 4,46 Ft. A háromszögelés és szintezés elhagyásával a részletes felmérés költségátlagja Budán 12,11 Ft, Óbudán 7,22 Ft volt, holdrészletenként Budán 5,37, Óbudán pedig 3,24 Ft.

Feltűnő, hogy Budán minden átlagköltség jóval nagyobb, mint Óbudán. Ennek magyarázata a Budán végzett tömeges és sokféle másolati munkarészek készítésében keresendő, amely a tisztviselők illetménykölségei révén igen megdrágította a munkát. Tekintettel arra, hogy ezek az említett munkák, melyeket Óbudán már nem is vállaltunk, nem tartoznak a szorosán vett felméréshez, számításokat végeztem, hogy ha azok költségeit levonásba hozzuk, milyen eredményeket kapunk. Így megállapítottam, hogy Buda költségátlagai így csak kevés százalékkal haladják meg az óbudait, ami viszont indokolt a sokkal nehezebb terep miatt.

Ezek alapján a felsorolt óbudai adatokat tekinthetjük a Buda és óbudai 1870-es felmérés költségátlagainak, azzal a megjegyzéssel, hogy azokban a papírneműek és a későbbi állományomdai sokszorosítások költségei nincsenek figyelembe véve.”